

การเปลี่ยนศาสนาของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง (สะกอ) ในหมู่บ้านภาคเหนือของประเทศไทย

นางสาวเนียงจิต เทียนน้อย

ศูนย์วิทยุทรัพยากร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท สาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2535

ISBN 974-579-873-8

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

018580 1121 ๗๕๕๐๑

Religious Conversion among the Sgaw Karen in a
Northern Village of Thailand

Miss Piengchit Tienyoy

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Art

Department of Sociology and Anthropology

Graduate School

Chulalongkorn University

1992

ISBN 974-579-873-8

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การเปลี่ยนศาสนาของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง (สะกอ) ในหมู่บ้าน
ภาคเหนือของประเทศไทย

โดย

นางสาวเพียงจิต เทียนน้อย

ภาควิชา

สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร.อมรา พงศาพิชญ์

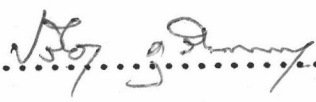
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร.ถาวร วัชรากัย)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.นิตยา สายหู)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.อมรา พงศาพิชญ์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา คุณินทร์พัทธ์)

เที่ยงจิต เทียน้อย : การเปลี่ยนศาสนาของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง (สะกอ) ในหมู่บ้าน
 ภาคเหนือของประเทศไทย (RELIGIOUS CONVERSION AMONG THE SGAW KAREN IN A
 NORTHERN OF THAILAND) อ.ที่ปรึกษา : รศ.ดร.อมรา พงศาพิชญ์, 120 หน้า.
 ISBN 974-579-873-8

การวิจัยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาปัจจัยการเปลี่ยนศาสนาของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง (สะกอ) จาก
 เดิมที่มีการถือผีแล้วเปลี่ยนไปนับถือศาสนาพุทธหรือศาสนาคริสต์ รวมทั้งศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น
 ภายหลังการเปลี่ยนศาสนาและศึกษาถึงเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่ยังคงอยู่ใ
 ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

หมู่บ้านที่ศึกษา คือ หมู่บ้านแม่โต หมู่ที่ 2 ตำบลบ่อแก้ว อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็น
 หมู่บ้านชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง (สะกอ) มีครัวเรือนทั้งหมด 47 หลังคาเรือน 69 ครอบครัว มีประชากร
 292 คน นับถือศาสนาที่แตกต่างกัน มีทั้งนับถือศาสนาพุทธ ศาสนาพุทธควบคู่กับการถือผี และนับถือศาสนา
 คริสต์ วิธีการในการศึกษาใช้วิธีการทางมานุษยวิทยา โดยผู้ศึกษาเข้าไปอาศัยอยู่ในหมู่บ้านเป็นเวลา 6
 เดือน เพื่อเข้าไปสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม พูดคุยกับชาวบ้านโดยไม่ใช้แบบสอบถามและสัมภาษณ์
 ผู้รู้เฉพาะเรื่องแบบเจาะลึกเพื่อทำความเข้าใจในกระบวนการเปลี่ยนศาสนา

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ทำให้ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงเปลี่ยนไปนับถือศาสนาพุทธคือปัจจัยทางค่าน
 การเมือง ปัจจัยทางด้านสังคม-จิตใจ ในขณะที่ปัจจัยที่ทำให้ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงเปลี่ยนไปนับถือศาสนา
 คริสต์ คือ ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยทางด้านสังคม-จิตใจ

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายหลังการเปลี่ยนศาสนาพบว่า การเปลี่ยนศาสนามีผลต่อการเปลี่ยน
 ทางด้านความเชื่อ ประเพณีปฏิบัติ และวิถีชีวิตของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง

แต่เอกลักษณ์ที่ยังคงอยู่ของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงในท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น คือ
 ความเป็นคนกะเหรี่ยงที่เรียกตนเองว่า "ป่าเกะญอ" ที่มีบรรพบุรุษร่วมกัน พวกเขาจะมีความรักความ
 สามัคคีช่วยเหลือกันและกัน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา.....สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา.....
 สาขาวิชา.....มานุษยวิทยา.....
 ปีการศึกษา.....2534.....

ลายมือชื่อนิสิต.....
 ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
 ลายมือชื่ออาจารย์ที่เรีกหาร่วม.....

C231053 : MAJOR ANTHROPOLOGY

KEY WORD : RELIGIOUS CONVERSION/KAREN

PIENGCHIT TIENYOY : RELIGIOUS CONVERSION AMONG THE SGAW KAREN IN A
NORTHERN VILLAGE OF THAILAND. THESIS ADVISOR : ASSO.PROF.AMARA
PONGSPICH, Ph.D., PP. ISBN 974-579-873-8

The objective of this thesis was (a) to identify factor leading to conversion to Christianity and Buddhism; (b) to study ethnic identity of Karens after the religious conversion and socio-cultural change.

The study was carried out at Ban Mae To Village Mu 2, Tambol Bo-Kaew, Amphur Samoeng, in Chiang Mai Province. There are 47 households 69 families and 292 populations. The Karen in this village belong to different religious group, i.e., Buddhism, Buddhism with animism, Christianity. This study took 6 months for data collection. Antropological research techniques including participant observation and in-depth interview of key informants were applied.

The study found that the factors leading to conversion of Animism to Buddhism; and Buddhism with Animism were political and socio-psychological ; and factors leading to religious conversion to Christainity were economic and socio-psychological.

This study also found that Karen's traditional belief and their traditional way of life have been changed after the religious conversion. The Karen who called themselves "Pakeayaw" maintained, their ethnic identity based on their belief that all of them are descendents from the same Karen ancestors. Therefore, their love and cohesion, as well as their willingness to help each others continue to be practiced among Karen people.

ภาควิชา สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
สาขาวิชา มานุษยวิทยา
ปีการศึกษา 2534

ลายมือชื่อนิสิต *mla g mlu*
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา *am mohnlu*
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับสำเร็จเป็นรูปเล่มได้ เนื่องมาจากมีบุคคลหลายท่านที่ให้ความช่วยเหลือ และให้กำลังใจ ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.อมรา พงศาพิชญ์ ที่กรุณาเป็น อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และได้ให้ความช่วยเหลือทางด้านวิชาการ ให้ข้อเสนอแนะในการ ปรับปรุงแก้ไขในประเด็นต่าง ๆ ในการทำวิทยานิพนธ์มาโดยตลอด นอกจากนี้ขอขอบพระคุณ คณะกรรมการวิทยานิพนธ์ คือ ศาสตราจารย์ ดร.พัทธา สายหู รองศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา คุวินทร์พันธ์ ที่มีส่วนส่งเสริมให้งานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นและบรรลุถึงความ สำเร็จ ขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่ว่าการอำเภอสะเมิง คณะครูโรงเรียนบ้านแม่โต๊ะ ครูศศช. บ้านแม่ลาเอก ที่อนุเคราะห์เกี่ยวกับข้อมูลตลอดจนที่พักอาศัยแก่ผู้ศึกษาในช่วงการเข้าไปเก็บข้อมูล ในหมู่บ้าน ตลอดจนความห่วงใยที่มีต่อผู้ศึกษาที่เป็นผู้หญิงที่ต้องเข้าไปอยู่ในหมู่บ้านที่ห่างไกล และขอขอบพระคุณกะเหรี่ยงบ้านแม่โต๊ะทั้ง 4 กลุ่มบ้าน ที่เป็นเสมือนครูของผู้ศึกษาที่ได้ให้ความรู้ แก่ผู้ศึกษา ทำให้ผู้ศึกษาได้เข้าใจถึงความเป็นคน "ป่าเกะญอ" ที่มีความเป็นมิตรและจริงใจ ขอ ขอบพระคุณเจ้าหน้าที่หอเอกสารแห่งประเทศไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ห้องสมุดสถาบันวิจัย ชาวเขา จังหวัดเชียงใหม่ ที่ได้อนุเคราะห์ในการค้นคว้าและติดตามข้อมูล

ท้ายที่สุด เบื้องหลังความสำเร็จของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้คือบิดา มารดา พี่สาวของผู้ศึกษา และคุณสุธีร์ บุญโต ที่ให้การสนับสนุนทั้งกำลังใจและกำลังทรัพย์แก่ผู้ศึกษา จนทำให้ผู้ศึกษาสามารถ ก้าวมาจนถึงวันนี้

เพียงจิต เพียงน้อย

กุมภาพันธ์ 2535

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญตารางประกอบ	ช
สารบัญภาพประกอบ	ซ
บทที่	
1. บทนำ	1
ความเป็นมา	1
ความสำคัญของปัญหา	7
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	8
ขอบเขตของการวิจัย	8
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	9
นิยามศัพท์	9
2. แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	10
งานวิจัยเอกสาร	19
กรอบความคิด	23
วิธีการรวบรวมข้อมูล	25
3. หมู่บ้านภาคเหนือ	30
สภาพทั่วไปและประวัติความเป็นมา	30
ประชากร	33

ภาษา	34
การแต่งกาย	35
การตั้งบ้านเรือน	36
ลักษณะสังคม	43
การเมืองการปกครอง	49
เศรษฐกิจ	50
การติดต่อกับสังคมภายนอก	53
4. ศาสนาและความเชื่อของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง.....	54
ความเชื่อเกี่ยวกับการถือผี.....	55
ความเชื่อเกี่ยวกับยี่ว.....	61
ความเชื่อเกี่ยวกับขวัญหรือวิญญาณ.....	62
ความเชื่อเกี่ยวกับการเสี่ยงทายทำนาย.....	63
5. การเผยแพร่ศาสนาในหมู่ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง	66
พุทธศาสนากับชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง "โครงการพระธรรมจาริก"	66
ประวัติความเป็นมาของพระธรรมจาริก	66
ผลงานการเผยแพร่พุทธศาสนาแก่ชาวเขาของคณะพระธรรมจาริก	73
การเผยแพร่พุทธศาสนาแก่ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงบ้านแม่โต	75
คริสต์ศาสนากับชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง	76
การเผยแพร่คริสต์ศาสนาในหมู่ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงบ้านแม่โต	81
6. การเปลี่ยนแปลงศาสนาของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง	82
ปัจจัยการเปลี่ยนศาสนา	83
ศาสนาพุทธ	83
การร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนา	88
การเปลี่ยนแปลงภายหลังการเปลี่ยนศาสนา	89

ศาสนาคริสต์	91
การร่วมกิจกรรมทางคริสต์ศาสนา	94
การเปลี่ยนแปลงภายหลังการเปลี่ยนศาสนา	95
เอกลักษณ์ที่ยังคงอยู่ภายหลังการเปลี่ยนศาสนา	96
7. บทสรุปและข้อเสนอแนะ	99
รายการอ้างอิง	114
ประวัติผู้เขียน	120

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1	ข้อมูลตัวเลขประชากรชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงในประเทศไทย	6
ตารางที่ 2	สรุปจำนวนผู้เปลี่ยนศาสนาและเหตุผลการเปลี่ยนศาสนา	89

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1	ภาพแสดงการอพยพของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง เข้าสู่ประเทศไทย	5
ภาพที่ 2	ภาพแผนที่จังหวัดเชียงใหม่	27
ภาพที่ 3	ภาพแผนที่อำเภอสะเมิง	28
ภาพที่ 4	ภาพแผนที่หมู่บ้านแม่โต	29
ภาพที่ 5	ภาพแผนภูมิข้อมูลประชากร	33
ภาพที่ 6	ภาพแสดงการตั้งบ้านเรือนของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง	38
ภาพที่ 7	ภาพแสดงลักษณะบ้านกะเหรี่ยงแบบเก่า	39
ภาพที่ 8	ภาพเตาไฟกะเหรี่ยง	40
ภาพที่ 9	ภาพแสดงผังภายในบ้านเรือนของบ้านชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงแบบเก่า	40
ภาพที่ 10	ภาพแสดงผังภายในบ้านเรือนของบ้านชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงแบบใหม่	42
ภาพที่ 11	ภาพผังแสดงการสืบสายฝ่ายมารดาของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง	46
ภาพที่ 12	ภาพผังแสดงการนับญาติของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง	48
ภาพที่ 13	ภาพที่นาและไร่ของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง	52
ภาพที่ 14	ภาพแผนภูมิการบริหารงานพระธรรมจาริก	61
ภาพที่ 15	ภาพแผนที่แสดงที่ตั้งกองอำนวยการและหน่วยปฏิบัติงานของ พระธรรมจาริก	62
ภาพที่ 16	ภาพอาคารพระธรรมจาริกบ้านแม่โต	64
ภาพที่ 17	ภาพผังเครือญาติครอบครัวชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่นับถือศาสนาพุทธ (ตัดผี) "บาพอ"	76
ภาพที่ 18	ภาพของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่นับถือศาสนาพุทธควบคู่กับการถือผี ทำพิธีกรรมเลี้ยงผีนา	80
ภาพที่ 19	ภาพการร่วมกิจกรรมในโบสถ์ของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่นับถือ ศาสนาคริสต์	85